

X'NISTGHU
AHNA
NKUNU NAFU
DWAR
MATTEW 24
U
MARK 13

Minn
George Ebejer

X'NISTGH AHNA NKUNU NAFU DWAR
MATTEW 24 U MARK 13
(L-ewwel parti)

*“Kif kien qiegħed fuq l-Għolja taż-
Żebbuġ, id-dixxipli resqu jistaqsuh pri-
vatament, ighidulu, “Għidilna, meta
jiġru dawn il-ħwejjeg? U x’ikun is-
sin-jal tal-miġja Tiegħek, u tat-tmiem
tad-dinja?...” (Mattew 24:1-8).*

Wara ċ-ċanfira ħarxa Tiegħu lil l-iskribi u l-Farizej
f’Mattew 23, Ġesù *“ħareġ mit-tempju u telaq”* (Mat-
tew 24:1). Dan immarka l-aħħar darba li Ġesù qatt żar
it-tempju f’Ġerusalem, u *“t-tluq”* Tiegħu issimbolizza
t-tmiem tar-revelanza tat-tempju għal l-iskopijiet ta’
Alla. bir-riġettar ta’ Izrael tal-Messija, ma kienx
hemm aktar lok għat-tempju. Kif Ġesù kien sejjer, id-
dixxipli Tiegħu urewh il-bini impressiv tal-kumpless
tat-temp-ju u qalu,

*“Mgħallem, ara x’gebel kbir u x’bini
kbir hawn!” (Mark 13:1).*

Il-kobor u l-ġmiel ta’ l-ghageb tat-tempju mibni minn
Erodi huwa muri mill-istoriku Lhudi Josephus:

*“Issa t-tempju kien mibni minn gebel li
kien abjad u b’sahħtu, u kull tul tagħ-
hom kien ħamsa-u għoxrin kubu, l-
għoli tagħhom kien tmienja, u l-wisgha
tagħhom kien madwar tnax.... Issa l-
faċċata ta’ barra tat-tempju ma kienet
nieqsa minn xejn li ma jissorpendix
jew l-imħuh tan-nies jew ghajnejhom:*

ghaliex din kienet miksjija kollha bi pjanċi tad-deheb ta' piż kbir, u ma' l-ewwel tluġh tax-xemx, kienet tirrifletti lura dija kbira, u kienet iġġieghel li dawk li kienu jisfurzaw lilhom infushom biex iharsu fuqha li jdawwru għajnejhom, l-istess kif kienu jagħmlu bħallikieku kienu r-raġġi nfushom tax-xemx. Imma dan it-tempju kien jidher għall-barranin, meta huma kienu f'distanza, bħall-muntanja miksjija bis-silġ; għaliex, għal dawk il-partijiet li mekinux ileqqu, dawn kienu bojod hafna (Josephus *Antiquities* 15.9(1-3); *War* 5.5(6)).

Fi tweġiba għal l-għageb tad-dixxipli Tiegħu ta' din il-wirja ta' ġmiel kbir materjali, Ġesù lissen tbassira li taħsad lil dak li jkun fejn qal:

“Tarawx dawn il-ħwejjeg kollha? Tassew nġhidilkom: Ma tithalliex hawn ġebli fuq oħra, li ma tiggarrafx” (Matthew 24:2).

Il-kliem ta' Ġesù kien riġezzjoni ċara tal-forma tar-religjon li kienet iffokata esklussivament fuq Izrael u r-ritwali li kienu jsiru fit-tempju tiegħu. Tant kienet qawwija t-tbassira ta' Ġesù li l-għedewwa tiegħu baqgħu jzommuha f'moħħhom hekk li kkwotawha kontrih fit-tigrib Tiegħu (ara Matthew 26:61; 27:40). Ukoll it-nax-il dixxiplu tiegħu kienu mħawwda dwar dak li

qal Ġesù u ġew Ghandu kif kien fuq l-Gholja taż-
Żebbuġ u staqsewh,

“*Ghidilna, meta se jkunu dawn il-hwe-
jjeg, u x’s se jkun is-sinjal tal-miġja Tie-
ghek, u tat-tmiem taż-żmien?*” (Mattew
24:3).

Fi twegiba għal din il-mistoqsija, Ġesù jagħti spjega
elaborata (ara Mattew 24:4-51; Mark 13; Luqa 21).
Din id-diskussjoni kollha hija ta’ spiss irriferuta bhala
“L-apokalissi ż-Żghira” (din ġejja mill-kelma Griega
apokalupsis, li tfisser “rivelazzjoni” jew “tikxifa.”

Mattew 24 mhuwiex kapitlu faċli li tifhmu. B’riżul-
tat hemm wisq konfużjoni dwar x’għallem attwalment
Ġesù hawn. Izda kif dejjem f’li tistudja l-Bibbja, huwa
l-aħjar li thalli dak li huwa *ċar* għalina jispjega dak li
huwa oskur. Xi hwejjeg *huma* ċari, u dawn jistgħu
jghinuna nifhmu l-kumplament. Ahna rridu nkunu at-
tenti li ma nħallux l-opinjonijiet u l-
interpretazzjonijiet tal-bnedmin iżidu teoriji li
mhumieq qegħdin f’dan il-kapitlu. Halli mela nħarsu
lejn dak li ahna *nistgħu* nkunu nafu dwar Mattew
kapitlu 24.

ĠMIEL MATERJALI MHUWIEK SINJAL TA’ VALUR SPIRITWALI

Ġesù wissa li l-ġmiel materjali mhuwiex sinjal ta’
valur spiritwali. Id-dixxipli kienu mpressjonati ħafna
bil-ġmiel ta’ l-għageb tat-tempju; Ġesù, iżda, qal li
dan kien ġmiel *ikkundannat*. It-tempju kien sar tmiem

fi h innifsu, u minhabba dan, hu ma kellux aktar post fil-pjan ta' Alla.

Huwa façli li tkun impressjonat hafna bi ġmiel materjali u b'riżultat ta' dan titef jew ma tibqax tara l-valuri spiritwali. Illum wiehed jara hafna katedrali ta' ġmiel u ta' kobor immens. Għall-bidu li dawn inbnew kienu jkunu mimlija bin-nies. Izda illum, jekk wiehed iżurhom isib li ffit nies jattendu għas-servizzi li jsiru fihom. Imma l-bini u l-ammirazzjoni tal-ġmiel tagħhom komplew. Turisti jittieħdu biex jarawhom, imma l-ispiritwali kważi spiçça ghalkollox. Dawn tabilhaqq saru t-tmiem fihom infushom, 'il bogħod mill-iskop li għalih kienu oriġinarjament intenzjonati.

L-istqarrija ta' Ġesù lid-dixxipli Tiegħu tfakkarna li l-ħaġa reali mhijiex il-bini u l-ġebel u l-ġmiel materjali, imma l-verità ta' l-Aħbar it-Tajba Dwaru Nnifsu. Tkun xi tkun in-natura tal-bini, huma x-xorta ta' nies li jaduraw fi h li tabilhaqq iġħodd u l-messaġġ li johroġ minnhom.

IL-WAQA' TA' ĠERUSALEM TISTA' TKUN IMBASSARA

Ġesù wieġeb żewġ mistoqsijiet f'dan il-kapitlu, mhux sempliciment wahda, (1) "Meta dawn il-hwejjeg [jigifieri, il-qirda tat-tempju li kienet għadha kif ġiet imbassra] jigrū?" u (2) "X'ikun is-sinjal tal-miġja Tiegħek, u tat-tmiem tad-dinja?" Ġesù spjega liż-żewġ grajjiet kienu separati, 'il wahda mbassra (il-qirda ta' Ġerusalem) u l-oħra mhux imbassra xejn (il-miġja ta' Ġesù u t-tmiem tad-dinja). Dan jispjega s-sinjifikat

tat-twissija ta' Ġesù hekk kif Hu jibda t-twegiba Tiegħu:

“Araw li hadd ma jqarraq bikom”
(Matthew 24:4).

Il-konfużjoni ta' dawn iż-żewġ grajjiet tista' twassal għal żbalji serji dwar it-tmiem tad-dinja jew taż-żmien u l-abbiltà tagħna biex imbassruh.

Ġesù wieġeb l-ewwel mistoqsija, dik li tikkonċerna l-qirda ta' Ġerusalem u tat-tempju, f'versi 6 sa 35. Dawn il-grajjiet saru jew graw fis-sena 70 W.K. meta l-armati Rumani taht Titu harqu Ġerusalem wara asseċċju ta' sentejn. Din il-qirda kbira li kellha tiġi kkawżat lil Ġesù jibki fuq Ġerusalem, il-belt qaddisa:

“Ja Ġerusalem, Ġerusalem, int li toqtol il-profeti, u tħaġġar lil dawk li jinbagħ-tulek, kemm-il darba ridt nigma' lil uliedek flimkien, bħalma tiġieġa tiġbor il-flieles tagħha taht ġwinħajha, u inti ma tridx! Ara darkom tibqalkom herba. Ghax nghidilkom: Ma tarawnix minn issa 'l quddiem sama tghidu: Imbierek dak li ġej f'isem il-Mulej!” (Matthew 24:37-39).

It-tribulazzjoni, hażen, u tradiment imfissra f'versi 9 sa 14 jirreferu għall-grajjiet ta' tbatija kbira assoċjata ma' dak l-asseċċju. Dan kien il-kastig ta' Izrael talli rriġetta lill-Messija tagħhom. Il-“*ghajb tal-herba...qieghed fil-lok imqaddes*” (Matthew 24:15) huwa spjegat minn Luqa 321:20,

“Imma meta taraw ’il Ġerusalem imdawra bl-armati, imbagħad kunu afu li qorbot il-herba tagħha.”

F’dak il-waqt, Il-Kristjani kellhom jaharbu minn Ġerusalem mingħajr dewmien ta’ xejn (Mattew 24:16:20; Luqa 21:21-24). Id-deskrizzjoni qawwija u tal-biza’ tat-“tribulazzjoni” f’Mattew 24:19-22 tapplika għall-jiem ta’ l-assedju u l-waqa’ formali ta’ Ġerusalem, u mhux għat-tmien tad-dinja. (Hafna minn din il-konfu-żjoni qamet forsi għaliex il-kelma “tribulazzjoni” saret kwazi terminu tekniku f’xi ċirki għall-ġrajjet taż-żmien ta’ l-aħħar, biex b’hekk dawn il-ġrajjet huma moqrija awtomatikament ġewwa testi fejn huma ma japplikawx, kif isir fil-versi 19 sa 22 ta’ Mattew 24). Ġesù enfasizza li dawn il-ġrajjet kienu li wiehed jista’ jobsorhom hafna, kif meta s-sigra tat-tin twaqqa’ l-weraq tagħha, turi lis-sajf ikun ġej:

“Hekk ukoll intom, meta taraw dawn il-ħwejjeġ kollha, kunu afu li qieghed fil-qrib: fil-bieb. Tassew nġhdilkom: Dan in-nisel ma jġhaddix, sama jsehħu dawn il-ħwejjeġ kollha” (Mattew 24: 33-34).

Ma kinetx il-miġja jew ir-ritorn ta’ Kristu li kellu jsir f’dik il-ġenerazzjoni, imma l-qirda ta’ Ġerusalem u t-tempju tagħha.

Imbagħad, Ġesù wieġeb il-mistoqsija tad-dixxipli dwar ir-ritorn eventwali Tiegħu (Mattew 24:26-51). *“Imma dwar dak il-jum”* (Mattew 24:36) jieqaf f’kunt-rast meqjus għall-espressjoni *“dawk il-jiem”* f’Mattew

24:16, 22, 29. “*Dawk il-jjem*” ta’ tribulazzjoni qabel il-qirda ta’ Ġerusalem kienu mbassra:

“*Imma dak il-jum u dik is-siegha ma jafhom ebda bniedem, le, lanqas l-angli tas-sema, lanqas l-Iben, hlief il-Missier wahdu*” (Matthew 24:36; enfasi tiegħi).

Ġesù intenzjona li jgħid lir-ritorn Tiegħu ma jìgrix qabel xi żmien wara l-qirda ta’ Ġerusalem. Imma xi ngħidu dwar versi 29 sa 30? Fil-kuntest tad-diskussjoni dwar Ġerusalem, Ġesù jgħid,

“*Imma minnufih wara t-tribulazzjoni (niket, diqa), ta’ dawk il-jjem ix-xemx tiddallam, u l-qamar ma jagħtix id-dawl tiegħu, u l-kwiekeb jaqghu mis-sema, u l-qawwiet tas-smewwiet jithezhu: U mbagħad is-sinjal ta’ Bin il-bniedem jidher fis-sema,... ġej fis-shab tas-sema b’qawwa u glorja kbira*” (Mat-tew 24:29-30; enfasi tiegħi).

Ma jindikax dan li Ġesù għandu jigi qrib hafna għat-“tribulazzjoni” mfissra f’Matthew 24:19-22? Xi whud hekk jemmnu. Izda mhux neċessarjament li hu hekk. Żomm f’moħħok li “mbagħad” mhijiex neċessarjament riferenza għaż-żmien, imma aktar turi *biss sekwenza* (jìgifieri, “xi żmien wara dak, Bin il-Bniedem jidher”). Xejn ma hu qieghed fl-espressjoni “mbagħad” li jehtieg li jinqara bħala riferenza ta’ żmien (jìgifieri, “sewwasew wara dak”). Ukoll, vers 34 jagħmilha impossibbli li dan għandu jinqara b’dan il-mod,

ghaliex Ġesù ma ġiex lura f'dik il-generazzjoni. Imma kien f'dik il-generazzjoni li Ġerusalem kienet meqruda. Huwa assolutament essenzjali li nżommu ż-żewġ mistoqsijiet li kienu maghmula u mwiegħba distinti f'moħħna, kif apparentament kienu f'moħħ Ġesù.

EBDA SINJALI MA JKUN HEMM QABEL IL-MIĠJA TA' ĠESÙ

Ebda “sinjali” tal-miġja ta' Ġesù ma jkunu mogħtija. Ġesù qal li l-qirda (ħerba) ta' Ġerusalem *tkun* imħabbra minn ċerti sinjali (Matthew 24:15, 32, eċċ.). Ġesù qal ukoll li l-miġja Tiegħu qabilha **ma jkun** hemm ebda sinjali bħal dawn. Versi 5 sa 8 spiss huma muriġja minn allarmisti bħala “sinjali” tat-tmiem taż-żmien li jkun ġej. Imma ħarsa aktar mill-qrib lejn dawn il-versi turi li dawn jgħallmu eżattament l-oppost ta' dak li spiss huwa mifhum li dawn ighidu”

*“Għax ħafna jiġu f'ismi jgħidu: “Jien hu Kristu”; u jqarrqu b'ħafna. U tisim-
għu bi gwerer, u bi xnighat ta' gwerer:
**araw li ma tithawdux, għax dan kol-
lu jahtieg ġiġri, iżda għad mhuwiex
it-tmiem. Għax ġens iqum kontra
ġens, u saltna kontra saltna: u jkun
hemm ġuħ, u pesta, u thezhiż ta' l-art
f'ħafna postijiet. Iżda dawn kollha hu-
ma l-bidu tal-wegħhat tat-twelid”**
(Mat-tew 24:6-8; enfasi tiegħi).*

Ġesù qal li “*gwerer, u xnighat ta' gwerer*” mhumieħ sinjali *tat-tmiem* imma *tal-bidu*, żmien twil qabel ir-ritorn eventwali Tiegħu. L-istess versi 9 sa 14 iwissu

dwar il-miġja ta' profeti foloz li jqarrqu b'hafna nies, *"Imma min jibqa' jzomm sa l-ahħar, dan isalva."* (Din l-istqarrija tindika li jkun ftit taż-żmien qabel it-tmiem ladarba d-dixxipli ta' Ġesù ghandhom "izommu" sa ma dan jiġri.

Izda, l-aktar li ghandu jintqal fost kollox, huwa li Ġesù għallem li ma jkun hemm ebda sinjali jiffiguraw it-tmiem:

"Imbagħad jekk xi bniedem jghidilkom: "ara, hawn," jew "hemm, hu Kris-tu," la temmnuhx. Għax iqumu Kristi-jiet foloz, u juru sinjali kbar u għegubi-jiet, biex, jekk jista' jkun, iqarrqu bil-maħturin ukoll. Ara, jien għidtilkom minn qabel, Jekk mela jghidulkom: "Ara, qiegħed fid-deżert," la toħorgux; "Ara, qiegħed fil-kmamar ta' gewwa," la temmnux dan" (Matthew 24:23-26).

Ġesù ta prova sempliċi: Kull meta xi hadd jipprova jbossar iż-żmien tal-miġja Tiegħu, "LA TEMM-NUHX." Dan mhuwiex intenzjonat biex jipproduċi xettizmu li Ġesù ghandu jerga' jiġi, imma sempliċi-ment biex jenfasizza l-verità kbira li *"dwar dak il-jum hadd ma jaf.* Biex ahna ma nhallu lil hadd iqarraq bina!

Ebda wiehed hlief Alla wahdu ma jaf meta Ġesù se jiġi. Vers 36 forsi huwa l-vers tal-qofol għall-kapitlu kollu:

*“Imma dwar dak il-jum u dik is-siegha
ma jafhom ebda bniedem, le, lanqas l-
angli tas-sema, hlief Misseri wahdu.”*

Versi 36 sa 44 jaghtu prova illi r-riferenzi għaż-żmien f’versi 4 sa 35 ma japplikawx għat-tieni miġja ta’ Kristu imma għall-qirda tat-tempju f’Ġerusalem. Il-qirda tat-tempju tista’ faċilment tkun imbassra imma t-tieni miġja ta’ Kristu ma tistax imma tiġi *“bhall-halliel,”* għal għarrieda u mingħajr twissija (ara 1 Tesalonikin 5:1-4 li jagħmel l-istess punt).

Fid-dawl tal-kliem ta’ Ġesù, hija wahda mill-aktar attivitajiet prużuntużi li tipprova tbassar iż-żmien tar-ritorn ta’ Kristu! Alla **wahdu** jaf meta Ibnu jiġi lura. Ebda bniedem li jipprova jghid, kif xi whud jagħmlu illum, ma jaf. Dawk li jghidulna li l-miġja ta’ Kristu “daqlwaqt” tkun ma jafux. Fil-fatt, l-enfasi fuq *iż-żmien* tar-ritorn ta’ Ġesù hija għal kollox *enfasi falza*. Ezattament meta Ġesù jerga’ jiġi mhijiex l-aktar haġa importanti li tkun taf. L-aktar haġa importanti li tkun taf hija jekk intix jew m’intix *lest Għalih li jiġi!* Jekk inti lest jew lesta, ma jkun jimporta xejn meta Hu se jiġi. Jekk inti m’intix lest, li tkun kapaċi tbassar id-data ta’ meta Ġesù ġej f’it li xejn jista’ jkun ta’ għaj-nuna għalik, ukoll kieku haġa bħal din kienet possibbli. L-importanza li tkun lest hija l-enfasi ta’ dan il-porzjon kbir ta’ l-Iskrittura Mqaddsa.

Ġesù qal tliet paraboli li ma jintesewx dwar il-qaddejja fidili u dawk mhux fidili (jiġifieri, dawk lesti u dawk li mhumiex lesti, [Matthew 24:45-51]), dwar hames vergni għaqlin u hamsa boloh (Matthew 25:1-13), u dwar l-użu tat-talenti (Matthew 25:14-30), kollha

kemm huma mfassla biex iwasslu l-verità li ahna ghandna nkunu lesti halli naghtu kont *f'kull hin lill-Mulej u s-Sid taghna*. Xejn aktar ma jimporta, l-inqas fost kollox l-abbiltà li tbassar iż-żmien tal-miġja Tieghu.

Wara li Ġesù wissa lid-dixxipli Tieghu li jkun hemm hafna “twissijiet foloz” li ghandhom ikunu nJORATI, Hu qalilhom,

“Għax bħalma l-berqa tiġi mil-lvant, u tidher ukoll mill-punent; hekk ukoll tkun il-miġja ta’ Bin il-bniedem” (Mat-tew 24:27).

Il-miġja ta’ Ġesù tkun tidli u ovvja daqs il-beraq, tidher ċara għal kulhadd. Ma hemm ebda bżonn biex thares għal “sinjali” speċjali jew li tisma’ għall-“profeziji” ta’ dawk iddiżgwidati. Sempliciment kun fidil lejn Ġesù u stenna. Meta Hu jiġi, dan inti tkun tafu u tifrah!

KONLUŻJONI

Dawn il-veritajiet huma ċari dwar Mattew 24. It-tempju issa kien meqrud. L-Evangelju qieghed ikun mehud ma’ kullimkien. Ġesù ġej. Hemm biss mistoqsija *wahda* ta’ importanza kbira: Tinsab int lest?

“META JIĠRU DAWN IL-HWEJJEG’?”

Mark 13

(It-tieni parti)

Mark 13 huwa wiehed mill-aktar kapitli diffikultużi fit-Testment il-Ġdid. Huwa wiehed mill-aktar kapitli kollu kemm hu Lhudi fil-Bibbja kollha. Mill-bidu sat-tmiem, Ġesù huwa kkonċernat bl-istorja Lhudija u bl-ideat Lhud. Għal kemm-il darba fil-kapitlu termini Lhud huma wżati u stampi Lhud huma mpingija li huma strambi kif ukoll mhumiex magħrufa għalkollox għall-mohħ modern tagħna.

I. IT-TQEGHID

(Mark 13:1-2)

Ġesù u l-appostli Tiegħu kienu għadhom kif għad-dew mit-tempju f’Ġerusalem għall-ahħar darba u kienu telgħin fuq il-Muntanja taż-Żebbuġ, li pprovdiēt veduta ta’ l-għageb tat-tempju. F’din it-tqeghida jiftaħ Mark kapitlu 13. Mark ighid,

“U hu u hierēg mit-tempju, wiehed mid-dixxipli tiegħu qallu: “Mgħallem, ara x’għebel kbir u x’bini hawn! U Ġesù wiegħeb, u qallu: Tara int dal-bini kbir? Ma tithalliex haġra fuq ohra, li ma tin-hattx” (Mark 13:1, 2).

Kif diġà rajna aktar qabel fl-istudju dwar Matthew kapitlu 24, il-kostruzzjoni fuq dan it-tempju kienet bdiet għal madwar 20 Q.K. u ma kienx kompluta fiż-żmien ta' Ġesù. L-istoriku Lhudi, Josephus, li kiteb fl-ewwel seklu, iddeskriva t-tempju fil-kitba tiegħu. Hu qal li xi whud mill-ġebel fit-tempju kien madwar tliet metri tul, ffit aktar minn metru għoli u tliet metri u nofs wiesa'. Kien il-kobor immens ta' dan il-ġebel li qanqal lil l-appostli biex ighidu, "Ġesù, ara x'ġebel kbir fit-tempju. Tabilhaqq, hija struttura ta' l-għaġeb." Josephus wara qal lit-tempju mill-bogħod kien jidher bhall-muntanja miksija bis-silġ għaliex il-parti tat-tempju li ma kienx miksija bid-deheb kienet bajda tiddi. Wieħed kien jibqa' mistaġġeb hekk kif kien iħares lejn dik il-veduta minn xi kilometri 'l bogħod.

It-tempju f'Ġerusalem kien jidher li huwa l-quċcata ta' Arti u kisba umana. Billi kien tant kbir u solidu, kien jidher li kien se jibqa' jżomm għal dejjem. Imma Ġesù, fil-versi tal-ftuħ ta' Mark kapitlu 13, għamel l-istqarrija ta' l-għaġeb li l-jum kien qieghed joqrob meta lanqas ġebbla wahda fuq dak it-tempju ma tibqa' mhux maqluba. F'inqas minn 40 sena, fis-sena 70 W.K., kif il-general Ruman Titu qered il-belt ta' Ġerusalem, din il-profezija ta' Ġesù saret realtà, twettqet.

II. IS-SINJALI TAL-WAQA' TA' ĠERUSALEM (Mark 13:3-31)

Kif Ġesù u l-appostli waslu fil-Muntanja taz-Żebbuġ l-appostli staqsew lil Ġesù dwar l-istqarrija Tiegħu. Huma kienu tassew ikkonċernati dwar il-qirda ta'

Ġerusalem li Ġesù kien bassar. Pietru, Ġakbu, Ġwanni, u Indri ġew għand Ġesù privatament u staqsewh,

“Ghidilna, meta jiġru dawn il-hwejjeg?

U x’ikun is-sinjal meta dawn il-hwejjeg kollha jseħh” (Mark 13:3-4).

Ahna lkoll nifhmu kemm hu diffiċli għalina ta’ dan is-seklu li nimmaginaw il-ħasda kbira li hadu dawn l-apostli meta Ġesù bassar li dan it-tempju hekk maestuz u kull ġebli li kien fih tkun meqruda. Minħabba l-għana kbira, ġmiel, u sinjifikat tiegħu, it-tempju kien ikkunsidrat mil-Lhudi li huwa sod daqs id-dinja nfisha.

Huwa interessanti li fil-kapitlu parallel, Matthew 24, l-apostli staqsew lil Ġesù t-tielet mistoqsija:

“X’ikun is-sinjal tal-miġja tiegħek, u ta’ tmiem id-dinja?” (Matthew 24:3b).

Ma tkunx xi haġa stramba għal l-apostli li jistaqsu lil Ġesù kemm dwar il-qirda tat-tempju u t-tmiem tad-dinja fl-istess konverżazzjoni. L-apostli, wisq probabbli, għaqqdu t-tmiem tan-nazzjon Lhudi mat-tmiem tad-dinja. Huma emmnu lit-tmiem tad-dinja u t-tmiem tan-nazzjon Lhudi kellhom jiġu fl-istess żmien. Din hija, apparentament, ir-raġuni li Mark u Luqa jhallu barra l-mistoqsija dwar it-tmiem tad-dinja waqt li Mat-tew jippriservaha. Meta l-apostli qalu, “Meta Ġerusalem tkun meqruda? Meta n-nazzjon Lhudi jispicċa? Meta t-tempju jkun meqrud?” huma kienu, għallanqas, qeghdin jistaqsu wkoll f’-mohħhom, “Meta jiġi t-tmiem tad-dinja?” Dan kien għaliex it-tmiem tat-

tempju u ta' Ġerusalem ghalihom kien jista' jfisser it-tmiem tad-dinja wkoll!

Fit-twegiba li Ġesù ta ghal dawn il-mistoqsijiet, zewġ temi huma realment imdahhla f'xulxin. Hawn huwa fejn tohroġ fil-beraħ id-diffikultà ta' li tintrepreta Mark 13, Mattew 24, u Luqa 21. Fit-twegiba ta' Ġesù temi huma mdahhla flimkien, il-profeszi Tiegħu dwar il-qirda ta' Ġerusalem u t-twissijiet tiegħu dwar it-tieni miġja Tiegħu.

Huwa ċar bizżejjed li Ġesù intenzjona l-qirda ta' Ġerusalem biex tissimbolizza l-qirda tad-dinja u t-tieni miġja Tiegħu. Ġesù għandu jiġi fil-gudizzju fuq Ġerusalem; Hu jiġi għat-tieni darba fit-tmiem tal-hwejjeġ kollha. Haġa waħda tiffigura u turi għal l-oħra. Meta aħna nersqu jew navvicinaw Mark 13, Mattew 24, u Luqa 21 b'dan l-għarfien, hafna stqarrijiet oskuri jsiru aktar ċari.

Ġesù beda t-twegiba Tiegħu għall-mistoqsijiet ta' l-apostli f' vers 5:

“Wegibhom Ġesù, u beda jghid: Araw illi hadd ma jqarraq bikom: Ghax hafna jighidu: Jien hu Kristu; u jqarrqu b'hafna. U meta tisimghu bi gwerer u ghidut ta' gwerer, la tithawdux: ghaliex jahtieg li hwejjeġ bhal dawn jigru: izda t-tmiem ikun għadu ma wasalx. Ghax gens iqum ghal gens, u saltna ghal salt-na: u jkun hemm thezhiż ta' l-art f'hafna nhawi, u jkun hemm guh u tixwix: dawn il-hwejjeġ huma l-bidu tal-weg-ghat” (Mark 13:5-8).

Ġesù qal illi ż-żmien li jkun qabel il-qirda ta' Ġerusalem ikun żmien ta' taħwid. Ikun hemm Messijiet foloz li jghidu li huma Kristu. Ikun hemm gwerer u għidut ta' gwerer. Ikun hemm ġlied nazzjonali. L-istorja tirreġistra numru ta' rewixti, gwerer, u rvellijiet matul dan il-perjodu ta' żmien, mhux biss fil-Palestina iżda madwar id-dinja Rumana kollha. Rewixta oħra f'Selucia irriżultat fl-imwiet ta' hamsin elf Lhudi. Rewixta oħra fiċ-Ċesarija qatlet għoxrin elf Ludi fit wara dan iż-żmien.

Ġesù qal li jkun hemm theżhiz. Fi żmien erbghin sena, id-dinja Rumana kienet imwerwra bit-terremot terribbli li witta l-belt ta' Laodikija. Huma baqgħu mibluġha bl-iżbroff tal-Vesuvju li difen Pompej fil-lava li din baqgħet miksija għalkollox għal sekli shaħ.

Ġesù bassar ukoll ġuħ. Kien hemm, skond l-istorja, ġuħ kbir f'Ruma matul il-jiem ta' Klawdju Ċesri. Iżda naqraw f'Mattew 24:8 fejn Ġesù, wara li semma dawn il-ġrajjet kollha li kellhom jiġru, qal,

“Imma ftakru, dan hu biss il-bidu.”

Ġesù kompla biex jagħti twissijiet ta' persekuzzjonijiet li kellhom jiġu. Hu qal,

“Imma harsu lilkom infuskom: għax jagħtukom f'idejn il-kunsilli; u tissawtu fis-sinagogi; u tingiebu quddiem hak-kiema u slaten minhabba fija, b'xhieda għalihom. U l-Evangēlju għandu l-ew-wel jixxandar lill-ġnus kollha. Iżda me-ta jeħdukom, u jagħtukom f'idejhom, la toqgħodux

taħsbu minn qabel x'sejrin tghidu, u lanqas tithassbu minn qabel: iżda tkellmu dak kollu li jingħatalkom f'dak il-waqt: għax ma tkunux intom li titkellmu, iżda l-Ispirtu s-Santu” (Mark 13:9-11).

Dan il-paragrafu ċertament li kien indirizzat lil l-apostli. Ir-riferenza li huma jkun meħuda quddiem is-sinagogi turi jew tindika li dan kellu jkun imwettaq fil-jum u fiż-żmien meta s-sinagoga kienet il-post tal-qima Lhudija. Ġesù tkellem dwar persekuzzjonijiet oħra li kellhom jiġu. Hu qal,

“Intom tkunu mogħtija f'idejn il-kunsilli” (Mark 13:9)

li jindika l-kunsilli Lhud. Hu semma li huma jieqfu quddiem gvernaturi u slaten, li hija riferenza għat-tigrib Ruman li kellhom jiffaċċjaw, l-istess bħat-tigrib ta' Pawlu quddiem Felic, Festu, u Agrippa. Ġesù qal ukoll f'dawk ġewwa l-familja ta' xi wieħed xi darba jkun hemm min jittradixxi. Ġesù zied li l-Kristjani jkun meħuda min-nies kollha minħabba Fih. Iżda f'din it-taqbida, kif fit-taqbid l-iehor kollu, Ġesù qal,

“Iżda min iżomm qawwi sa l-aħħar, dan ikun salvat” (Mark 13:13).

It-tmiem hawn ma jfissirx it-tmiem tan-nazzjon Lhudi, iżda t-tmiem tal-hajja ta' l-individwu. Il-hajja Kristjana mhijiex ġirja maratona. Mhijiex battalja waħda. Hija kampanja mtawla. Hawn biss dak li jzomm sa l-aħħar li jkun salvat.

G. J. Jeffrey jghid dwar raġel famuż li rrifjuta li jkollu l-bijografija tiegħu miktuba waqt li kien għadu haj. Ir-raġel qal, “Jiena rajt hafna nies iċedu fl-ahhar dawra tat-tellieqa. Wiehed qatt mhu fiż-żgur sakemm jilhaq it-tmiem tal-vjaġġ tiegħu. Ġesù qal, “Huwa l-bniedem li jzomm qawwi sa l-ahhar li jkun salvat.”

Ġesù zied, jidher kwazi f’mod ta’ parentesi, f’vers 10 li l-Evangēlju għandu jkun ippridkat lill-ġnus kollha qabel ma Ġerusalem tkun meqruda. Madwar tletin sena wara din il-konverżazzjoni ta’ Ġesù f’Mark 13, l-apostlu Pawlu kien jista’ jikteb lill-Kristjani ta’ Kolo-ssin 1:25-28 li l-Evangēlju kien, fil-fatt, imxandar lill-holqien kollu taht is-sema, b’hekk juri li sa kmieni s-sena 60 W.K. din il-profezija kienet imwettqa.

Fil-versi ta’ wara, Mark 13:14-19, Ġesù bassar xi whud mit-terruri tal-biża’ ta’ dawk l-assedji finali u l-waqa’ ta’ Ġerusalem. Ġesù qal,

“Izda meta taraw il-ghajb tal-herba, tat-tempju fejn ma ghandhiex tkun, ha jifhem min jaqra!—imbagħad dawk li jkunu fil-Lhudija ha jaharbu fuq il-muntanji: U min ikun fuq il-bejt halli ma jinzilx, u lanqas jidhol ġewwa, biex jiehu xi haġa mid-dar: U min ikun fil-ghalqa halli ma jmurx lura biex jiehu lbiesu. Izda jahasra, għall-hbiela, u għal dawk li jreddghu f’dawk il-jiem! U itolbu li l-harba tagħkom ma tkunx fix-xitwa. Għax f’dawk il-jiem ikun hemm ghali, li bħalu mill-bidu tal-hol-

qien li holoq Alla s'issa qatt ma kien hemm, u lanqas ikun hemm."

Ġesù wissa li meta n-nies jaraw l-ewwel sinjali ta' l-attakk fuq Ġerusalem li kien fil-qrib huma għandhom jaħrbu malajr minn dik il-belt. M'għandhom lanqas biss ma jittardjaw bizzejjed biex jieħdu lbišhom jew biex iġibu hwejjighom. Izda, fil-fatt, in-nies għamlu eżattament l-oppoſt. Meta raw l-attakki mir-Rumani ġejjin fuq Ġerusalem huma lkoll ġrew għal ġol-belt. Il-mewt ġiet f'modi li huma wisq tal-biza' li jkunu msemmija.

F'vers 14, Ġesù semma l-ġħajb tal-herba. Din il-frazi ġrat oriġinarjament fil-ktieb ta' Danjel. Danjel semma l-ġħajb tal-herba li dlonk kellha tiġi fuq Ġerusalem, apparentament jirreferi għal azzjonijiet ta' mex-xej Grieg u sultan fis-sena 167 Q.K., ħafna snin qabel il-kitba tat-Testment il-Ġdid. Mexxej u sultan Grieg bl-isem ta' Antjoku Epifani ġie f'Ġerusalem u waqqaf altar pagan fil-post tat-tempju. Hemm huwa ssagrifika hanzir lil alla Grieg, Żews. Danjel sejjah l-azzjoni ta' Antjoku Epifani "*l-ġħajb li jġib il-herba*" (Danjel 12: 11). Ġesù uża l-istess frazi biex jipprofetizza li dak it-tip ta' ġħajb li darba pprofana lil Ġerusalem jerga' jġri.

Luqa, fir-rakkont parallel tiegħu f'kapitlu 21, jagħmilha ċara li l-herba li rrifera għaliha Ġesù kellha x'ta-qsam ma' l-armati Rumani li kienu se jassedjaw lil Ġerusalem. Luqa 21:20 juri lil Ġesù qieghed ighid,

*“U meta taraw ’il Ġerusalem imdawra
bl-armati, imbagħad kunu afu li qorbot
il-herba tagħha.”*

Fis-sena 70 W.K. Ġerusalem fl-ahħar waqgħet f’id-ejn l-armati li assedjawha ta’ Titu, li dlonk kellu jsir imperatur ta’ Ruma. L-orruri ta’ dak l-assedju jiffurmaw wahda mill-aktar pagħni horox fl-istorja tal-bniedem. In-nies iffullaw f’Ġerusalem mill-kampanja, sew-wasew l-oppot ta’ dak li kien qalilhom biex jagħmlu Ġesù. Titu ma kellu ebda alternattiva hliet li jwassal il-belt għall-ġuħ u sottomissjoni. Josephus qal l-istorja ta’ dak l-assedju terribbli fix-xogħol tiegħu, *The Wars of the Jews* (Il-Gwerer tal-Lhud). Hu qal li 97,000 kienu maqbuda u 1,100,000 mietu bil-ġuħ jew bix-xabla fl-assalt fuq Ġerusalem. Hu qal lit-toroq tal-belt kienu letteralment mimlija bil-iġsma mejta u li ħafna mietu waqt li kienu fil-proċess li jidfnu ohrajn. Qal ukoll lin-nies kienu tant imwassla għal disperazzjoni minħabba l-ġuħ li kellhom li huma letteralment kienu jfittxu fil-kanali tad-drenagġ u fil-munzelli tal-ħmieġ tal-bhejjem fi tfittxija biex isibu xi haġa x’jieklu. Josephus pinga stampa ta’ rġiel jogħmodu strixxi tal-ġlud u żraben. Qal ukoll storja tal-biza’ ta’ mara li qatlet u xwriet lit-tarbija tagħha stess u offriet parti minn dik l-ikla terribbli lil ohrajn li ohrajn li ġew qrib il-bieb tagħha jitolbuha l-ikel.

Il-profezija li għamel Ġesù f’Mark 13 dwar il-jiem tal-biza’ li kienu quddiem għal Ġerusalem tragikament saret tassew. Dawk li ffullaw go dik il-belt għall-kenn mietu bl-eluf. Kienu biss dawk li hadu l-parir ta’ Ġesù u harbu fl-għoljiet tal-Lhudija li kienu salvati.

F'vers 20 Ġesù zied,

“U kieku dawk il-jiem il-Mulej ma qassarhomx, ebda bniedem ma kien isalva; iżda minhabba l-mahturin, li għażel, huwa qassarhom dawk il-jiem.”

Ir-riferenza għall-mahturin hija riferenza għall-Kristjani, mhux għan-nies Lhud. Dawn il-Kristjani kienu mahtura minn Alla permezz ta' l-ubbidjenza tagħhom għall-Evangelju. Ġesù uża t-temp passat u qal,

“U kieku dawk il-jiem il-Mulej ma qassarhomx, ebda bniedem ma kien isalva” (Mark 13:20).

It-temp passat huwa profetiku. Dan jitkellem dwar xi haġa li Alla ordna għall-futur. Kien tant ċert li kien bħallikieku twettaq diġa'.

Alla qassar dawk il-jiem. Ahna ma nafux eżattament kif Hu għamel dan. Ahna nafu mill-istorja sekulari li minhabba materji personali li kienu qegħdin jisikkaw fuq il-parti tal-ġenerali Rumani, huma telqu malajr biex imorru lura lejn l-Italja qabel ma l-assedju attwalment kien komplut. Ġerusalem kienet meqruda, iżda n-nazzjon kollu kien għadu mhux meqrud. Dan jista' jkun mod wiehed li l-Mulej qassar il-jiem. L-istoriku, Ewsebjū, waqt li kiteb xi sekli wara, qal li l-ġenerali Rumani b'sorpriza, u għal ebda raġuni apparenti, hallew l-attakk tagħhom fejn taw lill-Kristjani li kienu f'Ġerusalem ċans li jaħarbu, u eluf minnhom ħarbu f'dak il-waqt u ħadu refuġju fl-gholjiet ta' mad-war. Ewsebjū qal ukoll li lanqas Kristjan wiehed ma tilef haġtu fl-attakk fuq Ġerusalem.

Ġesù qal lil l-apostli li Hu Nnifsu ma kienx se jidher personali fiz-zmien li Ġerusalem tkun meqruda u d-dixxpli m'għandhomx jistennewh. Fil-versi 21 sa 23 Ġesù qal,

“Imbagħad jekk xi hadd jgħidilkom: Ara, hawn hu Kristu; jew, ara, hemm hu; la temmnuhx. Ghax iqumu Kristijiet foloz, u profeti foloz, u juru sinjali u għegubijiet, biex iqarrqu, jekk jista' jkun, bil-mahturin ukoll. Izda harsu sewwa, ara jien għidtilkom kollox minn qabel.”

Dawn il-versi fihom lingwa tant b'saħħitha u qawwija li ħafna jaħsbu li huma jistgħu jkunu jiddekrivu biss it-tieni migja ta' Ġesù meta Hu jiġi fit-tmiem taż-zmien. Madankollu, meta din is-silta tkun studjata fid-dawl tal-lingwa Lhudija tradizzjonali, profetika, ikun jista' jdher ċar biżżejjed li din is-silta qed tiddekrivi l-waqa' u t-tmiem tan-nazzjon Lhudi.

It-Testment il-Qadim spiss uża letteratura apokalittika biex jiddekrivi diżastri nazzjonali kbar. F'din ix-xorta ta' kitba simboli familjari huma wżati ħalli jespr-imu l-qirda ta' ġnus. Lingwa apokalittika kienet magħ-rufa sewwa għall-qarrej Lhudi tat-Testment il-Qadim. Ġesù iddekriva t-tmiem li kien fil-qrib tan-nazzjon Lhudi fl-istess lingwa lit-Testment il-Qadim uża biex jiddekrivi l-waqa' ta' ġnus oħra. U dan hu meta ngħidu li l-Iskrittura tinterspreta lilha nfisha. Ħafna jagħtu interpretazzjonijiet ta' dan il-kapitlu

skond l-opinjonijiet tagħhom minghajr ma jhallu l-Iskrittura tinterpretah hija stess.

Bħala eżempju, meta diżastru kien imdendel fuq Babel u l-Eġittu, il-profeti wżaw *l-istess* tip ta' lingwa biex jiddeskrivuh. Ikkonsidra, per eżempju, Isaija 13: 10, fejn Alla ddeskriva t-tmiem ta' Babel b'dan il-kliem:

“Għax il-kwiekeb tas-sema u l-ghaqdiet tagħhom ma jagħtux id-dawl tagħhom: ix-xemx tiddallam hi u hierġa, u l-qamar ma jagħtix id-dawl tiegħu.”

Fil-jiem ta' Isaija l-glorja ta' Babel kienet *tiddi* bħax-xemx, il-qamar u l-kwiekeb. Izda Alla qal permezz ta' Isaija, “Iż-żmien ġej dalwaqt meta l-glorja ta' Babel tmut.” Hu uża s-simboli tax-xemx u l-qamar li jkunu mdallma u l-kwiekeb jieqfu milli jagħtu d-dawl tagħhom biex jindika t-tmiem tan-nazzjon u l-glorja ta' Babel. Jekk l-Ispirtu s-Santu, jitkellem permezz tal-profeta Isaija, uża lingwa figurattiva bħal din biex jiddeskrivi l-waqa' ta' nazzjon pagan bħal Babel, li ma kienx jaf lil Alla, kemm aktar l-Ispirtu s-Santu juża *l-istess* xorta ta' lingwa figurattiva biex jiddeskrivi l-waqa' u t-tmiem tan-nazzjon Lhudi, il-poplu magħżul Tiegħu.

Dwar l-Eġittu, Eżekjel kiteb f'kapitlu 32:7-8,

“U meta nitfik, nġhatti s-smewwiet, u ndallam il-kwiekeb tagħhom; nġhatti x-xemx bi shaba, u l-qamar ma jagħtix dawlu. Id-dwal kollha tas-sema ndal-

*lam fuqek, u nitfa' d-dlam fuq artek,
jghid Sidi l-Mulej."*

Din il-gabra ta' illustrazzjoni bi xbihat tax-xemx, qamar, u kwiekeb ikunu mdallma kienet uzata mill-profeta Ezekjel biex turi t-tmiem tal-glorja ta' l-Egittu.

Din hija letteratura apokalittika, letteratura tesprimi l-mewt ta' nazzjon permezz ta' l-użu ta' simboli naturali. Dak huwa precizament dak li nsibu f'Mark, kapitlu 13. Meta Ġesù qal f'versi 24 u 25,

*"...ix-xemx tiddallam, u l-qamar ma
jaghtix id-dawl tieghu u l-kwiekeb tas-
sema jaqghu u l-qawwiet li huma fis-
smewwiet jithezhu,"*

Hu uza lingwa apokalittika biex jghid, "it-tmiem tan-nazzjon Lhudi u l-glorja tieghu huma qrib. It-tmiem ġej," bhallikieku l-univers kollu kien se jinqered. Tinsix, li Ġesù ghex u miet fl-epoka Lhudija. Ġesù baqa' juza l-istess lingwaġġ biex jiddeskrivi certi hwejjeg halli l-Lhud jifhmu ezatt dak li Hu ried ifissrilhom. Ghalhekk, ahna ta' dan is-seklu li qeghdin fih issa, hekk ikollna xi diffikultà f'li nifhmu x'ried ifisser Ġesù b'dik il-lingwa apokalittika, ghandna mmorru lura u naraw kif kienet tintuza u ghal liema skop.

Imma xi ngħidu dwar versi 26 u 27?

*"Imbagħad jaraw 'il Bin il-bniedem ġej
fis-shab b'qawwa kbira u glorja. U
mbagħad jibgħat l-angli tieghu, u
jigbor flimkien il-mahturin tieghu mill-
erbat irjeh, minn tarf l-art sa tarf is-
sema."*

Hafna kummentaturi haduha bhala haga zgura li l-espressjoni “gej fis-shab” irreferiet għall-miġja ta’ Ġesù fit-tmiem taż-żmien. Studju bil-għaqal ta’ l-Iskrittura, iżda, għandu juri li din mhix neċessarjament l-interpretazzjoni. Espressjoni li tixbah lil din tinsab f’Isaija 19:1. Isaija kiteb,

“...Ara, il-Mulej riekeb fuq shaba hafifa, sa jidhol l-Eġittu: u l-idoli ta’ l-Eġittu jitriegħedu, quddiemu, u qalb l-Eġittu tinhall go fih.”

Għalkemm din is-silta titkellem fuq il-Mulej riekeb fuq shaba, ahna nafu li l-Eġizzjani ma rawx lil Ġesù jew lil Alla f’mod personali f’dak li l-Eġittu esperjenza l-ġudizzju ta’ Alla. Il-Mulej riekeb fuq shaba sempliċiment jindika l-miġja Tiegħu fil-ġudizzju kontra n-nazzjon ta’ l-Eġittu, l-istess kif iddehra Tiegħu fuq is-shab tas-sema hawn, jiġifieri, f’Mark 13:26-27, indikat il-miġja Tiegħu fil-ġudizzju kontra n-nazzjon Lhudi.

Ir-riferenza għall-angli f’vers 27 ma tirreferix neċes-sarjament għat-tieni miġja. Il-kelma Griega għal *angli* hija *aggelos* li spiss fit-Testment il-Ġdid tirreferi għall-messaġġiera umani kif ukoll għall-messaġġiera tas-sema. Meta Ġesù ried jagħmel riferenza għal l-angli tas-sema Hu tkellem ċar dwar dawn fejn qal:

“lanqas l-angli fis-smewwiet” (Mark 13:32; enfasi tiegħi. Ara wkoll Mark 12:25).

Huma hafna li kull fejn jaraw il-kelma “angli” jew “angli” fl-Iskrittura dawn mill-ewwel japplikawha

ghall-angli tas-sema bhala spirti. Dan hu żball kbir. Luqa 24 tirreferi għall-messaġġiera ta' Ġwanni ġejjin għand Ġesù, u l-istess kelma hija wżata fil-Grieg. Il-messaġġiera ta' Ġwanni, ir-rapprezentanti ta' Ġwanni, huwa mfiisser hawn. F'Mark 13:27, fejn Ġesù qal,

“U mbagħad jibgħat l-angli tiegħu, u jiġbor flimkien il-mahturin tiegħu mill-erbat irjeh, minn tarf l-art sa tarf is-sema,”

Hu rrifera għal l-evangelizzazzjoni ta' Ġesù minn messaġġiera umani. Il-qirda ta' Ġerusalem tagħti sinjal ta' tmiem ta' perjodu wiehed ta' żmien meta x-xogħol ta' Alla kien il-biċċa l-kbira llimitat għal nażżjon wie-hed, dak Lhudi. Dan iħabbar it-tmiem ta' dik l-eopka u l-bidu ta' perjodu ieħor ta' żmien li fih il-mahturin ta' Alla, il-Kristjani, ikun magħmul min-nies mill-ġnus kollha taħt is-sema. Il-mahturin ikunu miġbura mill-erbat irjeh, minn tarf ta' l-art sa tarf is-sema. Kristjani jidhlu fis-saltna minn kull direzzjoni. Il-Mulej uża l-istess xorta ta' espressjoni b'riferenza għall-universa-lità ta' l-Evangelju meta qal f'Luqa 13:29,

“U jiġu mil-lvant u mill-punent, u mit-tramuntana, u min-nofsinhar, u joqgħodu fuq il-mejda fis-saltna ta' Alla.”

L-espressjoni rriferiet għall-kobor tal-knisja, mhux għat-tmiem tad-dinja.

Il-qirda ta' Ġerusalem fis-sena 70 W.K. minn Titu tissimbolizza l-qirda tal-ħwejjeġ kollha fit-tmiem taż-żmien. Forsi dan hu għaliex Ġesù għazel li juża

lingwa bhal dik li uza. Fit-tieni miġja u fit-tmiem tad-dinja jkun hemm twettiq letterali tal-profeziji li Ġesù qal f'Mark 13. Kif ipoġġiha l-apostlu Pietru fit-2 Pietru 3:10,

“Imma bhal halliel bil-lejl jasal jum il-Mulej; meta s-smewwiet iġhibu b'hoss kbir, u l-elementi mahruqin jinhallu bi shana kbira, u l-art u l-ghemejjel ukoll li fiha jinharqu.”

L-apostlu Pawlu, waqt li qiegħed jikteb lit-Tessaloni-kin dwar it-tieni miġja, iddeskriviha bhala hin meta l-Mulej Ġesù jkun irrevelat mis-sema f'nar ihegġeġ ma' l-anġli setghana Tieghu. Hu jikkastiga lil dawk li ma jagħrfux 'l Alla, u li ma jobdux l-Evangelju ta' Sidna Ġesù Kristu (2 Tessaloni-kin 1:7-9). Il-qirda ta' Ġerusalem issimbolizzat dawn il-ġrajjet kif turi biċ-ċar il-lingwa f'Mark kapitlu 13. It-tieni miġja ma kinetx it-tifsira mmedjata, imma t-tifsira simbolika mifruxa ta' dak li qal Ġesù.

Ġesù spicċa din is-sezzjoni dwar il-qirda ta' Ġerusalem b'lezzjoni mis-sigra tat-tin. Hu qal f'versi 28 u 29,

“Issa mis-sigra tat-tin itghallmu parabola: Meta l-ferġha tagħha tkun għadha ratba, u tohroġ il-weraq, intom tafu li s-sajf wasal: Hekk intom ukoll, meta taraw dawn il-hwejjeġ jigrū, kunu afu li qorob, fejn il-bibien.”

Ġesù kien qiegħed jgħid li n-nies jistgħu jagħrfu l-ġrajjet ordinarji tal-ħajja bis-sinjali li huma josservaw

fid-dinja naturali. Per eżempju, meta taraw is-sigra tattin toħroġ il-weraq huma jkunu jafu lis-sajf qorob. Fl-istess mod, meta n-nies jaraw l-armati Rumani ġejjin lejn Ġerusalem, huma jkunu jafu lit-tmiem tan-nazzjon Lhudi qieghed qrib.

Ġesù qal li hafna li semugh jghidu dan il-kliem ikunu għadhom ħajjin meta Ġerusalem kellha taqa'. **L-istqarrija Tiegħu f' vers 30 hija r-raġuni prinli li ahna ma nistghux nghidu li Ġesù kien qieghed jitkellem dwar it-tmiem tad-dinja.** Innota vers 30:

“Tassew nghidilkom, li dan in-nisel (ġenerazzjoni) ma jghaddix, sa ma jiġru dawn il-ħwejjeg kollha.”

Imbagħad Ġesù zied f' vers 31:

“Is-sema u l-art iġhaddu: izda kliemi ma jghaddix.”

Ġerusalem tkun meqruda f'dik il-ġenerazzjoni jew nis-el. Aktar wara, fiż-żmien li jrid Alla, dizastru saħan-sitra bil-wisq akbar jiġri kif Ġesù jerga' jiġi u s-sema u l-art infushom ikunu meqruda. Izda l-kliem ta' Ġesù matul dawn id-dizastru kollha jibqa'.

III. IT-TIENI MIĠJA (Mark 13:32-37)

Fis-sezzjoni ta' l-gheluq tal-kapitlu, Ġesù ta twid-diba u twissija lid-dixxipli dwar il-jum finali u t-tmiem tad-dinja. Meta jiġri dan? Id-dinja ma tispicċax meta Ġerusalem tkun meqruda, kuntrarju għal dak li l-Lhud kienu jaħsbu jew jistennew. Imma t-tmiem tad-

dinja jigi f'xi zmien fil-futur, f'jum u f'siegħa magħrufa biss minn Alla. Ġesù qal,

“Imma b’dak il-jum u b’dik is-siegħa hadd ma jaf, le, lanqas l-angli fis-smewwiet, lanqas l-Iben, iżda l-Missier.

Għassu, ishru, u itolbu: għax ma tafux meta jkun iż-żmien. Għax Bin il-bniedem hu bħal bniedem li sejjer isiefer għal bogħod, u halla ’l daru, u ta s-setgħa lill-qaddejja tiegħu, lil kull wieħed xogħolu, u qabbad lil tal-bieb iġhasses. Ishru, mela: għax ma tafux meta sid id-dar jigi; filgħaxija, jew f’nofs il-lejl, jew x’hin jidden is-serduk, jew filgħodu: Li ma jigix għal għarrieda, u jsibkom reqdin. U dak li qiegħed ngħidilkom, ngħidu lil kul-hadd: Ishru” (Mark 13:32-37).

Ġesù qal li wkoll Hu (bħala bniedem) ma jafx is-siegħa u l-jum meta Hu jerga’ jigi. Kien hemm xi veritajiet li Ġesù kien irid li jhalli fil-mohħ u f’idejn Alla. Ma jistax ikun hemm twissija aktar qawwija u aktar ċara għal dawk tal-lum li jinsistu li jiffurmaw tabelli ta’ zmien jew dati għat-tieni miġja ta’ Ġesù Kristu! Trid tkun tassew prużuntuż biex tabbuża tbassar iż-żmien ta’ meta Ġesù Kristu għandu jerga’ jigi! Ġesù qal, *“l-angli tas-smewwiet ma jafux; Jien ma nafx; Alla biss jaf.”* Izda hafna li huma prużuntużi llum jafu! L-aħħar assigurazzjoni li inti jista’ jkollok meta

taqra t-tbassir ta' xi whud mill-profeti moderni ta' l-ahhar jiem hija din il-kelma minn Ġesù.

Minn dan kollu, Ġesù ġibed konklużjoni prattika wahda. Hu qal, "Ahna bhal nies li jafu li sidhom għandu jiġi imma ma nafux meta." Ahna nghixu fid-dell ta' l-eternità. Dan ifisser li ahna għandna nghixu b'tali mod li tabilhaqq ma jimpurtax meta Ġesù jerga' jiġi. Il-hajja kollha hija żmien ta' preparazzjoni biex niltaqhu mas-Sultan taghna. Ġesù kkonkluda billi qal,

"U dak li qiegħed nghidilkom, nghidu lil kulhadd: Ishru" (Mark 13:37).

KONKLUŻJONI

L-istess kif kliem Ġesù dwar il-qirda ta' Ġerusalem kien imwettaq, hekk ukoll tkun imwettqa l-wegħda Tiegħu dwar it-tieni miġja Tiegħu. Il-qirda ta' Ġerusalem kienet il-ġudizzju ta' Alla fuq in-nazzjon Lhudi minhabba r-riġettar tagħhom ta' Ġesù bhala l-Messija.

Ġesù rega' ġej, f'siegħa u f'jum mhux maghrufa mill-bnedmin. Billi ma nafux is-siegħa u l-jum, u ma nistgħux inkunu nafuhom, ahna għandna dejjem inkunu lesti għal dan.

Lest int għal dak il-jum biex jiġi? L-istorja sejra xi mkien. L-istorja kollha tal-bniedem hija mmirata lejn dik is-siegħa "X" meta Ġesù jinzel mis-sema ma' l-anġli Tiegħu, bit-tromba ta' Alla, u l-ghajta ta' l-ark-anġlu. X'se jkun għalik meta dik is-siegħa "X" tiġi?

**KIF GĦANDEK TKUN LEST META JIĠI
ĠESÙ**

Matthew 24:45—25:30
(It-tielet parti)

Ġesù jghid,

“Min mela hu qaddej fidil u għaqli, li sidu qieghdu fuq in-nies tad-dar tiegħu, biex jagħtihom l-ikel fl-waqt? Imbierek dak il-qaddej, li x’hin jiġi sidu jsibu jagħmel hekk. Tassew nġhdilkom: Iqieghdu fuq ġidu kollu....” (Matthew 24:45—25:30).

Dwar iż-żmien tat-tieni miġja Tiegħu, kif diġa’ rajna, Ġesù qal,

“Imma dwar dak il-jum u dik is-siegħa ma jafhom ebda bniedem, le, lanqas l-anġli tas-sema, hlief il-Missier waħdu” (Matthew 24:36).

Ir-ritorn ta’ Ġesù jkun għal kollox mhux mistenni u ma jistax ikun imbassar. Billi ma nistgħux nġhidu

minn qabel *meta* Ġesù se jigi, l-unika triq raġjunevoli ta' azzjoni hija *li nkunu lesti l-hin kollu*:

“Ishru mela: għax ma tafux f’liema siegħa għandu jigi Sidkom. Izda kunu afu dan: li kieku sid id-dar kien jaf f’liema sahra kellu jigi l-halliel, kien jishar, u ma kienx iħalli daru tinfetah. Għalhekk intom ukoll kunu mhejjin: għax fis-siegħa li ma taħsbux fiha jigi Bin il-Bnieden” (Matthew 24:42-44).

Il-kelma Griega għall-kelma “Ishru” hija *gregoreo* li tfisser letteralment, “ibqa’ mqajjem.” Figurattivament, din tfisser li tibqa’ għal lest, bħal kif suldat ikun fuq l-għassa. Biex isahħah din il-verità kbira, Ġesù qal serje ta’ parabboli f’Matthew 24:45—25:30. Dawn huma l-Parabboli tal-Qaddej il-fidil u l-Qaddej Mhux fidil, il-Parabbola ta’ l-Għaxar Vergni, u l-Parabbola tat-Talenti.

Dawn il-parabboli kbar mhux biss jgħidulna li ahna neħtieġu li *nkunu* lesti meta jigi Ġesù, imma *kif* għandna nkunu lesti meta Hu jigi.

KUN FIDIL

Il-parabbola tal-Qaddej Fidil u l-Qaddej Mhux Fidil iġġieghelna li nkunu fidili. F’din il-parabbola (Matthew 24:45-51) sid għani jitlaq minn daru, fejn iħalli qaddej fidil fl-inkarigu ta’ daru. Il-qaddej għaqli u fidil, qal Ġesù, ikun imbierek meta sidu jigi lura, jekk hu jsibu jagħmel dak li jaf li għandu jagħmel, ikun fidil għall-inkarigu tiegħu:

“*Iqieghdu fuq gidu kollu*” (Matthew 24:47).

Min-naħa l-oħra, jekk dak il-qaddej abbuza mill-awtorità u l-privileġġ tiegħu, huwa jkun ikkastigat ħafna meta sidu jiġi lura:

[Hu] jkun “imqatta’ b’cejjeċ u jagħtih seħmu ma’ l-ipokriti: hemm ikun hemm biki u tghazghiz tas-snien”
(Matthew 24:51).

Innota li fil-parabbola mhuwiex sempliciment li l-qaddej ma jagħmilx xogħol tajjeb, imma hu b’mod deliberattiv jirrifjuta li jagħmel dak li huwa jaf li għandu jagħmel għaliex “*Sidi jiddawwar ma jiġi*” (Matthew 24:48). Dan hu jużaħ bħala skuza għall-imġieba ħażina tiegħu.

Naturalment, il-parabbola tapplika għall-fedeltà u għan-nuqqas ta’ fedeltà tal-qaddejja ta’ Kristu llum u dejjem. U mhijiex il-problema tagħna bin-nuqqas ta’ fedeltà l-istess kif inhi fil-parabbola? Ma *nafux* aħna x’għandna nkunu qegħdin nagħmlu sabiex inkunu fidili lejn il-Mulej tagħna? Il-problema rari tkun nuqqas ta’ informazzjoni dwar ir-responsabbiltajiet tagħna. darba predikatur mar iżur familja li fiha l-omm u l-ulied kienu jattendu s-servizz tal-knisja regolament. Ki hu kien diehel, iltaqa’ mal-missier, li kien qieghed jahdem fuq il-karozza tiegħu. Malli r-raġel induna li l-iehor kien predikatur beda jgħib ħafna skuži għaliex ma attendix għas-servizz ta’ qima l-Hadd ta’ qabel. Kif il-predikatur sar jaf aktar dwar dak ir-raġel u l-familja tiegħu, induna lir-raġel kien ilu snin ma jattendi mal-

knisja. Ir-raġel kien jaf x'kellu jagħmel. Izda hu rrif-juta li jagħmlu, u minflok beda jsib l-iskużi. Dan hu tabilhaqq parabbola moderna!

Forsi l-ittardjar fil-miġja ta' Ġesù, l-istess kif naqraw fil-parabbola, għandu x'jaqsam man-nuqqas ta' fedeltà tagħna wkoll. Per eżempju, kieku inti kont *taf* li Ġesù kellu jiġi lura din il-ġimgħa, x'kont tagħmel differenti din il-ġimgħa? Jekk inti teħtieġ li tagħmel bidliet, allura dak huwa li inti għandek tagħmel issa għaliex “*Bin il-Bniedem jiġi fis-sieġha li ma taħsbux fiha.*”

Jekk inti trid li tkun lest meta jiġi Ġesù, kun fidil. La ġġib ebda skuża—*sempliciment kun fidil!*

AHSEB BIL-QUDDIEM

Il-Parabbola ta' l-Għaxar Vergni tghallimna biex naħsbu bil-quddiem. Din il-parabbola f' Matthew 24:1-13 tirrifletti l-użanza tat-tieġ fi żmien Ġesù, meta l-ħbieb ta' l-għarus jistennew għall-wasla tiegħu mal-lejl u jeskortawh f'purċissjoni ta' ferħ għall-festa tat-tieġ. Fil-parabbola hamsa mill-vergini kienu għaqlin u hamsa kienu boloh. Id-differenza tinsab fil-preparazzjoni jew nuqqas ta' preparazzjoni tagħhom. Meta wasal il-ħin għall-festa tat-tieġ, il-vergini boloh (dawk mhux ippreparati) kienu mhollija barra. Minhabba n-nuqqas tagħhom u ta' preparazzjoni, huma kienu barra qegħdin ifittxu għaż-żejt għal lampi tagħhom meta l-għarus wasal u kien tard wisq biex jidhlu għall-festa.

Kemm huma tipiċi l-ħames vergini zagħżagħ ta' dawk in-nies tal-lum li jgħixu biss għall-mument, bħallikieku *Ilum* huwa dak kollu li hawn jew li qatt ikun

hanw! Ġesù jippronunzja l-verdett iebes fuq nies li jghixu hekk: “Boloh!” Dan huwa speċjalment tassew dwar daw k li semgħu l-aħbar it-tajba dwar is-salvazzjoni f’Ġesù imma qatt ma aċċettaw dik is-salvazzjoni. Jekk inti persuna bħal dawn, halli nistaqsik mistoqsija fis-sinċerità kollha: Jekk inti ma ppreparajtx lilek innifsek permezz ta’ l-ubbidjenza ta’ l-Evangēlju, x’qieghed tippjana *int* li tagħmel dwar l-eternità? Hsibt int għallanqas dwar dan? Ftakar li Ġesù qal it-triq għattelfien ta’ dejjem hija “wiesa” u “faċli”—u li dan hu għaliex hafna jsibuha! Ftakar ukoll li l-messaġġ ta’ l-Evangēlju mhux biss qieghed biex jinstema’ u jkun emmnut, dan għandu *jkun obdut ukoll* (Ara Rumani 1:5; 16:26; 2 Tessalonikin 1:8). B’zieda għal li temmen, dan għandu jinkludi li tindem u li tkun mghammed għall-maħfra ta’ dñubietek (Atti 2:38) u mbagħhad tghix hajja konsistenti mat-tagħlim tal-Mulej tagħna Ġesù Kristu.

Jekk trid li tkun lest meta Ġesù jerga’ jigi, inti għandek taħseb bil-quddiem dwar hajtek, dwar il-mewt, u dwar l-eternità—u mbagħhad *agħmel xi haġa* dwarhom! L-unika haġa li *tista* tagħmel biex tipprepara għall-eternità hija li ssir dixxiplu devot u ubbidjenti ta’ Kristu.

UŻA SEWWA L-BARKIET TA’ ALLA

Il-Parabbola tat-Talenti tghallimna biex nużaw sewwa l-barkiet ta’ Alla. F’Mattew 25:14-30, għal darb’ohra Ġesù jghid dwar mexxej li jhalli qaddejja fl-inkarigu ta’ ġidu. Lil kull wiehed huwa fdalu somma kbira ta’ flus:

“Lil wiehed tah hames talenti, lil iehor tnejn, u lil iehor wiehed, kull wiehed skond il-hila tieghu” (Matthew 25:15).

“Talent” kien somma ta’ flus li kienet ta’ sitt elef denarii. Billi haddiem jista’ jistenna li jaqla’ denar wiehed għal kull gurnata xogħol, talent wiehed kien jirrapprezenta aktar minn dhul ta’ sittax-il sena paga għall-haddiem fl-ewwel seklu fil-Palestina. Waqt li dawn it-tliet qaddejja ma rċevewx somom indaqs ta’ flus, kull wiehed irċieva ammont kbir, *“kull wiehed skond il-hila tieghu”* (Matthew 25:15b). Mit-tliet qaddejja, “il-qaddej b’talent wiehed” biss naqas li jogħgob lis-sid tieghu u bhala rizultat kien ikkastigat. L-izball tieghu ma kienx f’li għamel id-deni; hu ma heliex jew seraq il-flus ta’ sidu. L-izball tieghu kien f’li ma għamilx il-flus ta’ sidu dak li kien *mistenni* minnu li jagħmel. Skond versi 24 u 28, hu kien tant bezgħan li jagħmel xi haġa *ħazīna* li ma għamel xejn *tajjeb!*

Qieghed int tagħmel ir-rieda tal-Mulej bil-barkiet li Hu afdalek? Mhux biss il-flus tiegħek, imma l-ħin tiegħek, l-abbiltajiet tiegħek, u dak kollu li għandek?

Meta mistoqsijiet bħal dawn ikunu magħmula, xi hadd normalment iwieġeb, “Imma *kull* ma għandi hu tal-Mulej!” Dan huwa minnu kollu kemm hu, iżda xi kultant li tghid dan il-kliem huwa wżat bhala skuża talli ma *tagħtix* lill-Mulej minnu. Ahna nistgħu *nghidu* li kull ma għandna huwa Tieghu, imma *nuzawh* kif nixtiequ ahna. (Ara Matthew 15:1-7 għal eżempju simili). Dan hu l-istess bħall-kaptan navali li ta taħdita ta’ kuraġġ lill-ekwipaġġ tieghu u qal, “Irgiel, dan mhu-

wiex il-vapur *tieghi*; huwa l-vapur *taghna*.” Xi hadd mill-ekwipaġġ għajjat, “Tajjeb! Halli nbieghuh!” Li tghid haġa ma jfissirx li tkun hekk.

Ahna sempliciment niffaċċjaw din il-problema f're-lazzjoni għaž-żmien taghna. Ahna lkoll imhabbtin. Fil-fatt, kemm ahna mhabbtin huwa “suġġett jahraq” ta’ konverzazzjoni, hekk kif ahna nokorbu kemm ghandna x’naghmlu, fejn morna biex naghmlu x-xoghol, u kemm ghad baqa’ x’naghmlu. Ahna nahsbu li hemm xi haġa *ħażina* fina nfusna jekk ma nkunux tant imhabbtin li ma naqtghux nifisna. Jalla hadd ma jghid, meta tigi xisejha biex xi hadd ighallem il-Bibbja, jżur il-morda tal-knisja, jisma’ lil xi hadd bi problema, jew juri hbiberija mal-barrani, jiena “mhabbat wisq.” Dan huwa r-rispons “iprogrammat” ta’ xi whud.

Ahna nehtieġu li nistaqsu lilna nfusna: B’xhix ahna ninsabu tant imhabbtin li ma nistghux nitolbu, naduraw, nghallmu l-Kelma ta’ Alla, jew li noħorġu mit-triq taghna wkoll għal ftit siegħat biex naqdu oħrajn? Jekk ahna mhabbtin daqshekk, definittivament m’ah-niex qeghdin nużaw ħajjitna kif irid Alla. Fi kliem iehor, ahna qaddejja fqar tal-ħin tas-sid taghna, l-istess bhall-qaddejja tal-parabbola. Xi whud mit-taħbit taghna m’ghandiex kontroll fuqu, imma ħafna minnu ghan-dna. Ahna nehtieġu li nistaqsu; fid-dawl ta’ l-eterneità, fid-dawl ta’ li Ġesù reġa’ ġej, “X’inhu fil-ħajja taghna l-aktar importanti u x’mhuiwix tassew importanti? X’inhu l-prijorità tieghi fil-ħajja tieghi, ix-xoghol tal-Mulej jew ix-xoghol tieghi?”

Kemm-il darba jiena mill-mija u tmienja u sittin siegħa li fiha ġimgħa ħadt għaliġa wkoll is-sagħtejn li jiena suppost niltaqa' mal-knisja għall-qima lil Alla fil-jum tal-Ħadd u għal l-istudju tal-Kelma ta' Alla matul il-ġimgħa nhar ta' Erbgħa? Il-Mulej tani 168 siegħa fil-ġimgħa u talabni **biss** tnejn minnhom Għaliġ, jiġifieri 166 siegħa kollha għaliġa. Ridt jiena u ħadt jiena dawġ is-sagħtejn ukoll għaliġa? Kif se nwegħbuh aħna u xi skuza sejrjn nippruvaw ingibu meta nidhru quddiemu għall-ġudizzju? Sejrjn nġhidlu li konna mħabbtin wisq u ma stajniex nattendu għaliex kellna bżonn ukoll dawġ is-sagħtejn Tiegħu? Dik mhix skuza bizzejjed. Wieħed irid ikun tassew egoist biex wara li l-Mulej ikun taħ dawġ is-siegħat kollha ma jkunux lest lanqas siegħa waħda ma jagħtih bħala ringrazzjament! Aħsibha sewwa din l-affari u ddeciedi issa dwar mhux xi skuza int tista' ġġib imma li dawġ is-sagħtejn tagħtihom lill-Mulej u ma tħalli xejn li jnaqqas xi waħda minnhom.

KONKLUŻJONI

Biex tkun lest meta Ġesù jiġi, uza ħajtek f' mod ta' siwi, ma tagħmilx dak lid-dinja tgħid li huwa importanti, imma dak li tabilhaqq huwa importanti, dak li Alla jgħid li huwa importanti.

Ġesù reġa' ġej, u inti teħtieġ li tkun lest. L-uniku mod li inti tkun ippreparat huwa li tkun fi Kristu u fidil, ippreparat, u qaddej tajjeb tal-ħajja. Jekk m'intix Kristjan skond it-Testment il-Ġdid jew jekk m'intix fidil, warrab kollox fil-ġenb issa, u hejji lilek innifsek biex tkun lest. Irrifjuta li tgħix ġurnata oħra mhux ipp-

reparat. Aċċetta lil Ġesù bhala l-Mulej tieghek, indem minn dhubietek, u ndifen Mieghu fil-magħmudija għall-maħfra ta' dhubietek.

IT-TINEI MIĠJA TA' KRISTU (Ir-raba' parti)

PAROUSIA: It-Testment il-Ġdid biċ-ċar jassoċja t-terminu ma' *ritorn ta' Kristu li huwa visibbli u li jin-stama' fit-tmiem tad-dinja*. Innota: (1) F'Matthew 24: 15-22 Ġesù jiddeskrivi l-kondizzjonijiet li għandhom ikunu assoċjati mal-qirda mdendla ta' Ġerusalem. B'konnessjoni ma' dan, Ġesù jwissi li *jekk xi hadd jgħid, "Ara, hawn hu Kristu,"* dan ma kellux ikun emmnut:

"Għax bħalma l-berqa tiġi mil-lvant, u tidher ukoll mill-punent; hekk ukoll (b'dan il-mod) tkun il-miġja ta' Bin il-bniedem" (PAROUSIA; enfasi tiegħi).

Il-kelma "tidher" hija geġja mill-kelma Griega *phaino* li tfisser "li tidli" (Matthew 24:27). Sewwasew dan il-vers huwa ppjanat biex juri li hadd ma jkollu l-bżonn li jkun *infurmat* dwar il-miġja tal-Mulej; din tkun

xhie-da universali! (2) Ara 1 Tessalonikin 4:15-17. Meta Pawlu ddiskuta l-*parousia* ta' Kristu, huwa ddikjara:

“Għax il-Mulej innifsu jinzel b' għajta mis-sema, mal-lehen ta' l-arkanglu, u mat-tromba ta' Alla...” (1 Tessalonikin 4:16).

Ċertament li dan huwa l-aktar vers *storbjuż* fil-Bibbja! U dan definitivament jeskludi l-idea ta' *ritorn kwiet u sigriet ta' Kristu* kif iġhallmu xi wħud. Ukoll, din is-silta għandha tiġi mharsa b'konnessjoni mat-2 Tessalonikin 1:7 (l-istess sugġett għall-istess nies) fejn huwa ddikjarat li sejjer ikun hemm rivelazzjoni, dehra (*apokalupis*, “biex tinkixef”) tal-Mulej Ġesù mis-sema ma' l-angli setgħana Tiegħu f'nar ihegġegġ. (Ukoll ara 1 Korintin 1:7; 1 Pietru 1:7, 13).

Kif diġa' rajna fl-istudji ta' qabel dwar Mattew 24 u Mark 13, f'dawn il-kapitli nsibu serje ta' profeziji kontra n-nazzjon Lhudi, li kienu mwettqa mas-sena 70 W.K., meta l-qawwiet Rumani taht Titu invadew il-belt ta' Ġerusalem, qatlu u hallew lin-nies bil-ġuħ għall-mewt, kissru għal kollox it-tempju, u qerdu “l-belt il-qaddisa” nfisha.

Id-dixxipli ta' Ġesù, wara li qalilhom:

“Tarawx dawn il-ħwejjeg kollha? Tasew nġhidilkom: li ma tithalliex hawn ġebbla fuq ohra, li ma tiġġarrafx”

staqsewh mistoqsija li huma hasbu li kienet mistoqsija wahda imma fil-fatt kienu tlieta, u dan għaliex huma kienu jassoċjaw it-tmiem ta' Ġerusalem u tat-tempju

mat-tmiem tad-dinja! Huma staqsew: “Ghidilna, (1) meta jiġru dawn il-ħwejjeg? (2) u x’ikun is-sinjali tal-miġja tiegħek, u (3) ta’ tmiem id-dinja?” (vers 3).

Ġesù mbagħad wiegħeb bi profezija ċara dwar il-qirda ta’ Ġerusalem bi twegħiba għal: “*meta jiġru dawn il-ħwejjeg?*” Ġesù kompli jwiegħeb l-aħħar partijiet dwar is-sinjali tal-miġja Tiegħu u l-għeluq jew it-tmiem tad-dinja.

Vers 34 huwa l-qofol ta’ bejn il-partijiet 1, 2, 3:

“Tassew nġhidilkom: Dan in-nisel ma jgħaddix, sama jsehħu dawn il-ħwejjeg kollha.”

Xi ħwejjeg kollhom isiru?

1. Jiġu f’ ismi jgħidu: Jien hu Kristu.
2. Gwerer u xnighat ta’ gwerer.
3. Ġuħ pesta u terremoti, thezħiż.
4. Tribulazzjoni.
5. Tfixkil u tradiment.
6. Profeti foloz iqumu.
7. L-Evangēlju ppridkat mad-dinja kollha.

Dawn il-ħwejjeg **kollha graw** qabel is-sena 70 W.K. Dwar (7), kif diġa’ rajna aktar qabel, għall-twegħiba wieħed għandu jaqra Kolossin 1:6, 23 u mhux iħalli lil xi profeti foloz moderni jinterpretawlu huma. Il-kittieb ispirat hass li dan kien imwettaq għas-sodis-fazzjon tiegħu u hu miet xi snin qabel is-sena 70 W.K.

Imbagħad jiġi d-diskors kbir dwar it-tribulazzjoni l-kbira mħabbra minn qabel minn Danjel u minn vers 29 jiġi x-xebħ katastrofiku. Wieħed għandu jaqra s-sinjali u jkun jaf li l-ħin għal din il-profezija biex tkun

im-wettqa huwa qrib, u kif ahna nnutajna, dan ghandu jigi jew isir *fil-generazzjoni tas-semmiegha* (vers 34. Dwar il-frazi “Dan in-nisel ma jghaddix” ara l-istudju li jgib l-istess titlu).

Wara t-twegiba ghall-ewwel mistoqsija dwar it-tempju u l-qirda tieghu, Ġesù wiegeb l-ahhar tnejn:

“X’ikun is-sinjal tal-migja tieghek u l-ghelug ta’ tmiem id-dinja?”

Ġesù qal hafna dwar li hadd ma jaf meta dan ghandu jigri. Imma l-profeti u ghalliema foloz moderni dahhlu hafna taghlim falz u halltuh mat-taghlim tal-Mulej li hafna nies sinciera illum qeghdin iwarrbu fil-ġenb il-kliem tal-Mulej u jaççettaw b’ghajnejhom maghluqa l-kliem tal-profeti u ghalliema foloz. Kif xi hadd jipp-rova jitkellem ma’ dawn in-nies, huma mill-ewwel jikkwotawlek mhux x’qal il-Mulej dwar dan imma xi dak li jghidulhom il-mexxejja religjuzi taghhom. Xi whud dan jaghmluh minghajr lanqas biss jirrealizzaw li huma qeghdin iwarrbu fil-ġenb il-kliem tal-Mulej u jikkwotaw il-kliem tal-profeti foloz moderni! X’qal il-Mulej dwar dan? Hu qal:

1. Dan ghandu jigi ghal gharrieda bhad-dilluvju (Matthew 24:37-38)
2. Bhall-halliel bil-lejl (Matthew 24:43; 1 Tessaloinikin 5:2; 2 Pietru 3:10).
3. Ahna ghandna nkunu ghal lest bhall-verġni l-ghaqlin, *“ishru mela, ghaliex ma tafux la l-jum u lanqas is-siegha li fiha jigi Bin il-bniedem”* (Matthew 25:13). Li tintinterpreta l-kelma “nisel” (generazzjoni) bhala li tfisser “razza” jew xi tul

ta' żmien bejn il-kliem ta' Ġesù u t-tmiem tad-dinja huwa li taqbad mat-tiben speċjalment fejn kien hemm diżastru li ma jistax jiftiehem ta' kobor immens matul il-hajja tas-semiegha.

4. It-tempju kien meqrud u għal dik il-profezija biex terġa' tkun imwettqa fit-tmiem tad-dinja *dan għandu jerga' jiġi mill-ġdid bil-glorja tiegħu kollha!*

Imma l-punti proprja li jgħidu jinsabu bejn versi 15 u 28, u dawk diffikultużi bejn versi 29 u 31!

Fehma sempliċi ta' x'sejjer jiġri meta Ġesù jerga' jiġi u tpoġġija ta' dik il-fehma kontra l-versi 15 sa 28 ta' Matthew 24 għandha turi li din ma tistax tkun l-istess grajja inkonsiderazzjoni. Hawn Ġesù jgħid lill-Kristjani biex jaqraw is-sinjali u jagħrfu l-grajjiet tat-tribulazzjoni li kienet ġejja u biex **jaharbu minnha**. Huma għandhom **jiġru għall-muntanji** u mhux lura lejn djarhom biex jiehdu xi haġa (versi 16 u 17). Huma għandhom jitolbu li dan ma jiġix fix-xitwa jew f'xi Sibt. Ix-xitwa tista' tittardja l-harba u tagħmilha aktar diffiċli. Is-Sibt ikun ifisser li l-bibien tal-belt iku-nu magħluqa. Nisa tqal li jreddgħu jkollhom problemi ovvjati fil-harba.

Issa, jekk dan kien biex jirreferi għat-tieni miġja ta' Kristu fl-aħhar tad-dinja, IL-KRISTJANI KOLLHA JKUNU FIŻ-ŻGUR MA' KRISTU! Ma jkun hemm ebda bżonn biex wiehed jahrab għall-muntanji! (U għal liema muntanji aħna hawn Malta u pajjiżi oħra bħal tagħna nistgħu nahirbu!)

Aħna nqumu biex niltaqgħu ma' Kristu fis-sema u nkunu miegħu għal dejjem. *li tahrab għall-muntanji*

jkun bla ebda skop għall-ħżiena: Tabilhaqq harba hija għalxejn għas-salvi jew għall-ikkundannati meta Ġesù jerga' jigi! Qieghed tara kif l-għalliema u l-profeti foloz moderni jġibu l-Kelma ta' Alla fix-xejn?

Ġenerazzjoni (nisel) hija kkunsidrata li hi 30 sa 40 sena. Kif rajna, Ġesù qal li dawn il-hwejjeg kollha għandhom isiru u l-belt ta' Ġerusalem u t-tempju jin-querdu fit-tletin sa l-erbghin sena li ġejjin. Hekk qal il-Mulej!

Dawn il-ġrajjet kollha graw sewwasew kif qal Ġesù li kienu se jigrú. Il-gwerra Ċivili Lhudija bdiet fis-sena 66 W.K. u l-belt ta' Ġerusalem kienet maqbuda u meqruda għalkollox mill-armati Rumani fis-sena 70 W.K., sewwasew 40 sena wara li Ġesù qal li din kellha tinqed. L-assedju u l-qbid ta' Ġerusalem huwa wiehed illi huwa ppriservat f'dettalji kbar mill-istoriku Josephus, kif diġa' rajn aktar qabel ([ara minn paġna 20]; Josephus, pp. 561-589, eċċ).

L-istqarrija ta' Ġesù lit-tribulazzjoni l-kbira, in-niket il-kbir ikun "*li bħalu ma kienx mill-bidu tad-dinja s'issa, le, lanqas ikun hemm*" kienet imwetta għalkollox. Dik il-kwotazzjoni minn vers 21 turi wkoll *illi għandu jkun hemm KONTINWAZZJONI ta' żmien warajha. Il-"lanqas ikun hemm"* ta' Ġesù tissigillaha. Din għandha x'taqsam mas-sena 70 W.K.

Ma kinetx tkun kontroversjali li kieku ma kienx għall-versi 29 sa 31. Id-deskrizzjoni li nsibu f'dawn il-versi ċertament ma kelliex twettiq letterali fis-sena 70 W.K. Dan għaliex hafna jemmnu li Ġesù kien qieghed jitkellem dwar l-aħhar tad-dinja jew taz-żmien. Lanqas xejn minn dan; is-semmiegħa Tiegħu *kienu*

jafu ezatt x'kien qieghed jagħmel Ġesù. Ġesù kien qieghed juri li dan in-niket kbir kien jimmarka t-tmiem definit ta' ordni tad-dinja. *F'dan il-każ din kienet l-ordni tad-dinja Lhudija.*

Madankollu, ahna nsibu lingwa bħal dik ta' vers 29 matul il-Bibbja biex tpingi jew turi l-qirda ta' nazzjonijiet. Tajjeb li nerga' nfakkar dawk il-passaġġi li sem-mejt aktar qabel (ara minn paġna 22 'il quddiem):

1. Fi spjega tal-waqa' ta' Babel, Alla qal,

“Għax il-kwiekeb tas-sema u l-għaqdiet tagħhom ma jagħtux id-dawl tagħhom: ix-xemx tiddallam hi u hierġa, u l-qamar ma jagħtix id-dawl tiegħu” (Isaija 13:10).

2. Fi spjega dwar il-qirda ta' Edom Alla qal:

“L-ezerċtu kollu tas-sema jdub, u s-smewwiet jitkebbu bħal ktieb: u l-ezerċtu tagħhom jaqa” (Isaija 34:4-5).

3. Lingwa ta' l-istess tip hija wżata fl-ispjega tal-waqa' tal-fargħun u ta' l-Eġittu:

“U meta nitfik, nġhatti s-smewwiet, u ndallam il-kwiekeb tagħhom, nġhatti x-xemx bi sħaba, u l-qamar ma jagħtix id-dawl tiegħu. Id-dwal kollha tas-sema ndallam fuqek, u nitfa' d-dlam fuq artek, iġhid sidi l-Mulej” (Ara Eżekjel 32:7-8).

Ahna għandna nhallu l-Kelma ta' Alla tintpretalna lilha nfisha u mhux lill-profeti u

ghalliema foloz mo-derni (2 Pietru 1:20-21). Jekk lingwa tant figurattiva u kataklizmatika kienet uzata biex tiddekrivi l-waqa' ta' nazzjonijiet pagani, wiehed m'ghandux jahseb li hija haġa stramba li Ġesù juża lingwa bħal din biex jiddekrivi l-waqa' tan-nazzjon Lhudi. U din hija l-prova kemm l-ghalliema u l-profeti moderni jinsabu żbaljati fl-interpretazzjonijiet tagħhom. Il-Lhud ta' żmien Ġesù kienu jafu sewwa dwar xhiex Hu kien qieghed jitellem għaliex huma kienu mdorrijin b'dak il-lingwaġġ. Huma kienu jafu tajjeb l-Iskrittura tat-Testment il-Qadim u l-ġrajjet li għaddew minnhom ċerti imperi. "*L-eżerċtu kollu tas-sema jdub, u s-smewwiet jitkebbu bħal ktieb: u l-eżerċtu tagħhom jaqa*" (Isaija 34:4-5). Dan il-kliem qalu Alla permezz tal-profeta Isaija dwar il-waqa' ta' Babel. Jekk ahna niehdu dan il-kliem letteralment, allura la għandu jkun hemm sema, għaliex din tinsab imdewba, is-smewwiet huma mkebbba bħall-ktieb, u l-eżerċtu tagħhom waqa'. U fejn waqa'? Fuq l-art? Mhux hekk biss, jekk wiehed jaqra vers 3, ta' Isaija 34, il-muntanji għandhom ikunu kollha mdewba wkoll bid-demmm tal-ġnus. Isma' xi jghid il-profeta Isaija:

"Il-mejtin tagħhom ukoll jintremew, u l-intiena tagħhom titla' minn ġisimhom mejjet, u l-muntanji jinħallu b'demmhom" Isaija 34:3).

Dan kollu twettaq mal-waqa' ta' Babel, u s-sema għadha hemm, is-smewwiet għadhom kif kienu, u l-muntanji għadhom hemm u ma sarux likwidu! Ma

jfissirx dan li l-Mulej kien żbaljat, xejn minn dan, imma li dak li Hu qal kien kliem figurattiv u mhux letterali kif jippruvaw jinterpretaw dak li jintqal f'Mat-tew 24 il-profeti u l-ghalliema foloz moderni! Mela thalli lil hadd iqarraq bik bi kliem fieragh ghaliex minhabba f'hekk, tghidilna l-Kelma ta' Alla, tinzel il-korla ta' Alla fuqek (Efesin 5:6), u halli l-Kelma ta' Alla nfisha tinterpreta lilha nfisha hi!

KONKLUŻJONI

Halli naraw il-mistoqsijiet tad-dixxipli kif Ġesù wegibhom, bit-testi Skritturali fl-erba' Vangeli ghal kull mistoqsija:

IL-MISTOQSIJET

Matthew 24:3

Mark 13:4

Luqa 21:7

1. Meta huwa t-tmiem ta' Ġerusalem?
2. X'inhū s-sinjal tat-tmiem ta' Ġerusalem?
3. X'inhū s-sinjal tal-migja tiegħek?
4. X'inhū s-sinjal tat-tmiem tad-dinja?

IT-TWEĠIBIET – DWAR ĠERUSALEM

1. L-ewwel mistoqsija ghal '*meta*'
Matthew 24:4-14; Mark 13:5-13; Luqa 21:8-19
2. It-tieni mistoqsija ghal '*x'inhū s-sinjal*'
Matthew 24:15-28; Mark 13:14-23; Luqa 21:20-24

TWEĠIBIET – DWAR IT-TIENI MIĠJA

3. It-tielet mistoqsija għal ‘*sinjal*’ tal-miġja tiegħek
Matthew 24:29-31 (v. 27); Mark 13:24-27; Luqa 21:25-28
4. Ir-raba’ mistoqsija dwar ‘*it-tmiem tad-dinja*’
Matthew 24:37—25:30; Mark 13:33-37; Luqa 21:34-36

4. Il-Parabbola tat-Talenti—hin mhux magħruf, *mela kun għaqli*.

Huwa ċert li Ġesù reġa’ ġej. Il-qirda ta’ Ġerusalem kif Ġesù habbar li kellha tkun hija prova ta’ dan. Huwa bluha u hażin għal nies illum li jfassru meta Ġesù reġa’ ġej. Hu jista’ jiġi issa, f’dan il-mument, jista’ jiġi ġimgha ohra, jista’ jiġi xahar iehor, jista’ jiġi snin ohra. Ġesù jghid lill-qaddejja Tiegħu biex “*jishru*” jkunu lesti meta Hu jiġi. It-tagħlima importanti ta’ Matthew, kapitlu 24 mhijiex biex tghidilna meta Ġesù ġej, imma biex taċcertana b’dan is-sinjal li Hu ġej.

Għalhekk,

*“Huti, għal dak li għandu x’jaqsam
dwar it-tieni miġja ta’ Sidna Ġesù
Kristu u l-ġemgħa tagħna biex ningħa-
qdu miegħu, nitlobkom biex ma toqo-
ghodux thawdu raskom malajr u
tinhas-du bhallikieku l-miġja ta’ Jum
il-Mulej qorbot, u la jekk tkunu
mnebbhin mill-Ispirtu u lanqas jekk
tisimgħu xi kelma jew taqraw xi ittra*

*taparsi minn għand-na. Thallux 'il
min iqarraq bikom, b'eda mod!...*"
(2 Tessalonikin 2:1-3a; enfasi tiegħi).

Għal aktar informazzjoni iktib lil:

KNISJA TA' KRISTU
Flat 1, Polytechnic Flats,
Ġużè Debono Square,
Msida MSD 10
Malta

E-mail: info@churchofchristmalta.com